

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRIỆU MINH TÂM

**NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA CON NGƯỜI
ĐẾN QUẦN XÃ THỰC VẬT Ở XÃ MINH SƠN, HUYỆN BẮC MÊ,
TỈNH HÀ GIANG VÀ ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP BẢO VỆ TÍNH
ĐA DẠNG THỰC VẬT CÓ MẠCH TẠI KHU VỰC NGHIÊN CỨU**

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

THÁI NGUYÊN – 2016

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRIỆU MINH TÂM

**NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA CON NGƯỜI
ĐẾN QUẦN XÃ THỰC VẬT Ở XÃ MINH SƠN, HUYỆN BẮC MÊ,
TỈNH HÀ GIANG VÀ ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP BẢO VỆ TÍNH
ĐA DẠNG THỰC VẬT CÓ MẠCH TẠI KHU VỰC NGHIÊN CỨU**

Chuyên ngành: Sinh thái học

Mã số: 60.42.01.20

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Ma Thị Ngọc Mai

THÁI NGUYÊN – 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực. Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2016

Tác giả

Triệu Minh Tâm

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài luận văn thạc sĩ, chuyên ngành Sinh thái học tại khoa Sinh Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, tôi đã nhận được sự ủng hộ, giúp đỡ của các thầy cô giáo, bạn bè và gia đình.

Trước tiên, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến TS. Ma Thị Ngọc Mai - Cô đã tận tình hướng dẫn, truyền đạt những kiến thức và kinh nghiệm quý báu để tôi có thể hoàn thành luận văn này.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến các thầy cô giáo khoa Sinh, phòng Đào tạo trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã nhiệt tình giảng dạy và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn Đảng Ủy, HĐND, UBND Xã Minh Sơn, Ban Quản lý rừng đặc dụng Du Già, Hạt Kiểm Lâm, phòng Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, phòng Dân tộc, Phòng Thống Kê huyện Bắc Mê, tỉnh Hà Giang; các em học sinh, cán bộ giáo viên trường PTDTBT THCS Minh Sơn, các hộ gia đình dân tộc đã tận tình giúp đỡ cung cấp thông tin trong suốt thời gian tôi nghiên cứu thực hiện đề tài.

Trong quá trình thực hiện luận văn do còn hạn chế về mặt thời gian, kinh phí cũng như trình độ chuyên môn nên không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được những ý kiến quý báu của các thầy cô giáo, các nhà khoa học, cùng bạn bè, đồng nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2016

Tác giả

Triệu Minh Tâm

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn.....	ii
Danh mục các chữ viết tắt	iii
Mục lục	iv
Danh mục các bảng, hình	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Thời gian và phạm vi nghiên cứu	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Một số khái niệm cơ bản	3
1.2. Những nghiên cứu về thảm thực vật trên thế giới và ở Việt Nam	3
1.3. Nghiên cứu về hệ thực vật trên thế giới và Việt Nam	5
1.4. Nghiên cứu về thành phần loài, thành phần dạng sống.....	7
1.4.1. Những nghiên cứu về thành phần loài.....	7
1.4.2. Những nghiên cứu về thành phần dạng sống	9
1.5. Những nghiên cứu về loài thực vật quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng.....	11
1.6. Nghiên cứu về tác động của con người tới thảm thực vật.....	13
Chương 2: MỤC TIÊU, ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG, PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	15
2.1. Mục tiêu nghiên cứu	15
2.2. Đối tượng nghiên cứu	15
2.3. Nội dung nghiên cứu	15
2.4. Phương pháp nghiên cứu	15
2.4.1. Phương pháp luận	15
2.4.2. Phương pháp điều tra và thu mẫu	16

Chương 3: ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN VÀ KINH TẾ XÃ HỘI	18
3.1. Điều kiện tự nhiên	18
3.1.1. Vị trí địa lý.....	18
3.1.2. Địa hình	18
3.1.3. Địa chất, thổ nhưỡng	19
3.1.4. Diện tích đất của toàn xã	20
3.1.5. Khí hậu, thủy văn.....	22
3.2. Điều kiện kinh tế và xã hội.....	23
3.2.1. Dân số, dân tộc và lao động.....	23
3.2.2. Điều kiện kinh tế - xã hội nhân văn.....	24
Chương 4: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	26
4.1. Hiện trạng thảm thực vật	26
4.2. Đa dạng về cấu trúc và hình thái của các trạng thái thảm thực vật	29
4.2.1. Trạng thái thảm cỏ	31
4.2.2. Trạng thái thảm cây bụi	31
4.2.3. Trạng thái rừng non thứ sinh	31
4.2.4. Trạng thái rừng thứ sinh trưởng thành.....	32
4.2.5. Trạng thái rừng nguyên sinh.....	32
4.3. Đa dạng về hệ thực vật khu vực nghiên cứu	34
4.3.1. Đa dạng ở mức độ ngành.....	34
4.3.2. Đa dạng về giá trị sử dụng.....	36
4.3.3. Các loài quý hiếm theo Sách Đỏ Việt Nam (2007).....	37
4.4. Tác động của con người đến thảm thực vật khu vực nghiên cứu.....	38
4.4.1. Những tác động tiêu cực của con người đến thảm thực vật và rừng	38
4.4.2. Những tác động tích cực của con người đến tài nguyên rừng.....	56
4.5. Đề xuất các giải pháp phát triển bền vững	60
4.5.1. Chú trọng công tác bảo vệ, phát triển tài nguyên rừng.	60
4.5.2. Giải pháp giáo dục, tuyên truyền, phổ cập	61

4.5.3. Giải pháp về cơ chế chính sách	63
4.5.4. Giải pháp khoa học	63
4.5.5. Chính sách dân số	64
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	66
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	68
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Từ viết tắt	Ý nghĩa
1	BQL	Ban quản lý
2	KBTTN	Khu bảo tồn thiên nhiên
3	VQG	Vườn Quốc Gia
4	KVNC	Khu vực nghiên cứu
5	LSNG	Lâm sản ngoài gỗ
6	TTV	Thảm thực vật
7	UBND	Ủy ban nhân dân
8	TNR	Tài nguyên rừng
9	ĐHSP	Đại học sư phạm
10	TĐT	Tuyển điều tra
11	OTC	Ô tiêu chuẩn
12	ODB	Ô dạng bản

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Diện tích đất của xã Minh Sơn.....	20
Bảng 4.1. Cấu trúc hình thái của các trạng thái thảm thực vật KVNC	29
Bảng 4.2. Phân bố các ngành thực vật bậc cao có mạch tại KVNC	34
Bảng 4.3. Các nhóm công dụng của hệ thực vật tại khu vực nghiên cứu	36
Bảng 4.4. Các loài thực vật trong sách đỏ	37
Bảng 4.5. Nhu cầu gỗ làm nhà của người dân địa phương KVNC	39
Bảng 4.6. Số người khai thác gỗ chia theo thời gian.....	40
Bảng 4.7. Nhu cầu về gỗ củi ở KVNC	42
Bảng 4.8. Tăng trưởng dân số Xã Minh Sơn (1990 - 2015).....	44
Bảng 4.9. Suy giảm diện tích đất trung bình qua các năm (ha/người).....	45
Bảng 4.10. Sự suy giảm diện tích đất nông nghiệp bình quân đầu người ở Minh Sơn	45
Bảng 4.11. Thống kê loại gia súc theo các phương thức chăn thả	46
Bảng 4.12. Nguồn gốc của đất trồng Ngô trong 100 hộ điều tra	48
Bảng 4.13. Khai thác dược liệu	51
Bảng 4.14. Khối lượng (KL) măng được khai thác trong năm của các hộ điều tra	53
Bảng 4.15. Thống kê số hộ có hoạt động săn bắt thú rừng chia theo thời gian	54
Bảng 4.16. Thống kê các vụ cháy rừng từ năm 2005- 2015 tại KVNC	55
Bảng 4.17. Diện tích trồng rừng từ các dự án	57
Bảng 4.18. Các hộ áp dụng các phương thức khoanh nuôi phục hồi rừng	58
Bảng 4.19. Thống kê số vụ vi phạm liên quan đến tài nguyên rừng tại xã Minh Sơn	59

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 4.1 Biểu đồ sự phân bố các ngành thực vật bậc cao có mạch tại KVNC.....	35
--	----

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Rừng là một hệ sinh thái chứa đựng trong đó sự đa dạng sinh học phong phú nhất là rừng nhiệt đới như Việt Nam. Bảo tồn đa dạng sinh học là yếu tố rất quan trọng trong phát triển rừng và phát triển bền vững của mỗi quốc gia. Bảo vệ và phát triển rừng bền vững cũng là đảm bảo cho việc bảo tồn đa dạng sinh học của các hệ sinh thái tự nhiên. Tuy nhiên, việc bảo vệ và phát triển rừng luôn đứng trước những thách thức to lớn nhất là những nước đang phát triển như Việt Nam, khi mà hơn 2/3 dân số sống dựa vào canh tác nông nghiệp. Rừng không những là cơ sở cho phát triển kinh tế - xã hội mà còn có chức năng sinh thái rất quan trọng, rừng lá phổi xanh của thế giới giúp điều hoà khí hậu, đảm bảo chu chuyển oxy và các nhân tố cơ bản khác trên hành tinh, rừng có vai trò quan trọng giúp cân bằng sinh thái cho môi trường.

Tuy nhiên, với tình trạng rừng ngày càng suy giảm thì thiên tai cũng như hạn hán, lũ lụt xảy ra với tần suất và cường độ ngày càng tăng gây ra những thiệt hại nghiêm trọng. Đặc biệt, các tỉnh miền núi phía bắc như Hà Giang trong những năm gần đây thường xảy ra nhiều hiện tượng thời tiết bất thường như: mưa lũ, tuyết rơi, hạn hán... gây hậu quả nghiêm trọng, ảnh hưởng đến đời sống nhân dân. Mặc dù đã có nhiều biện pháp chủ động phòng, chống thiên tai nhưng do tình hình thời tiết diễn biến phức tạp, khó lường, trong năm 2014 đã xảy ra nhiều đợt gió lốc, mưa lũ gây thiệt hại ở hầu hết các địa phương, làm 12 người thiệt mạng, 13 người bị thương, gây thiệt hại, hư hỏng gần 5.300 nhà dân bị sập đổ, cuốn trôi, tốc mái, ngập úng... và sạt lún đường giao thông, tổng thiệt hại của nhà nước và nhân dân là trên 545 tỷ đồng. Trước thực trạng đó, vấn đề đặt ra là vai trò và tầm quan trọng của rừng để giúp con người có cái nhìn đúng đắn về vai trò của rừng và những lợi ích mà rừng đem lại

Xã Minh Sơn là một xã vùng cao thuộc huyện Bắc Mê, tỉnh Hà Giang, với diện tích tự nhiên 14.711,56 ha, là một xã miền núi có nhiều thôn bản,